

1967

Ács Gedeon Emlékezete

Ács Gedeon, református lelkész, Kossuth hívására részt vett a szabadságharcban, melyért az osztrák katonai hatóság halálra ítélte. Mikor megszökött börtönéből, a világosi fegyverletétel után, elkísérte urát törökországi, majd amerikai útjára. Így érkeztek New Yorkba 1851. december 5-én.

New Yorkban abban az időben is tekintélyes számú magyar kolónia volt. Ács lelkész lévén, látta néhányak sóvárgását az Ige után. Amerikai barátai és a New York Presbytery lelkes támogatása folytán a Fulton és William utcák szögletén épült Old North Reformed Church kápolnájában 1852. március 14-én megtartotta az első magyar református istentiszteletet. Ezzel a szolgálattal kezdődött meg amerikai magyar református életünk. Sajnos, ez a munka a csökkenő érdeklődés, valamint az amerikai barátok anyagi segítsége elmaradásával 1854. január 2-án megszűnt. Ács Gedeon ezután gyárimunkás lett, majd a binghamptoni vasút építésénél dolgozott, azután Bostonban fényképészetet tanult.

Ács Gedeon képzett ember volt és jó megfigyelő. Képzettsége folytán járatos volt amerikai tudományos körökben. Mint megfigyelő, tíz kötetes kiadatlan naplójában hű képet adott a korabeli amerikai társadalmi és egyházi életéről, valamint leírta az emigráns magyarok hányatott életét, átélve azok örömét és bánatát. Hű krónika lett, egy későbbi Mikes Kelemen. Sohasem szakadt el érzelmileg az óhazától, honvágya gyötörte, végül is 1861. február 23-án hajóra ült, s miután amerikai útját kapott, hazatért Magyarországra. Itt folytatódott hányatott élete, míg végül előbbi parókiájához, Laskóhoz közel, Csuzán, Baranyában, választották meg lelkésznek. Itt is halt meg 1887. november 17-én.

Ács Gedeon egyik érdeme abban van, hogy vele kezdődött meg amerikai magyar református életünk. Másik érdeme tíz kötetes, még kiadatlan naplója. Ács Gedeonról odahaza könyv jelent meg Ács Károly tollából és cikkek a két hazában. Eddig az egyedüli elismerést Csúza községtől kapta: róla nevezték el az egyetlen utcát.

A Kálvin Egyházkerület Keleti Egyházmegyéje, érezvén adósságát, a magyarországi Református Egyház 400 éves jubileuma évében foglalkozott Ács Gedeonnal és elhatározta, hogy bronz táblával örökíti meg emlékét. Az emléktábla el is készült.

A Keleti Egyházmegye folyó évi május 28-án délután 2 órakor ünnepélyes keretek között avatta fel az emléktáblát az Interchurch Center N. C. C. szakaszában.

Az ünnepség Egry László egyházmegyei elnök előfohászával kezdődött, majd a 90. zsoltár első versét énekeltük angolul, Vitéz Ferenc emlékbeszédet mondott, Kecskeméthy József felolvasta Ács Gedeon egyik haza-

Ács Gedeon

Ácsnak ezt a képet én találtam meg
Philadelphia-ban (Pennsylvania Historical Society)
Lásd "Kossuth" Kisebél, W. Gould

fias versét, Dr. Bütösi János egyházkerületi elnök emlékeztető szavakkal leplezte le az emléktáblát, s mutatta be a vendégeket, Dr. Füle Zoltán imát mondott, s Dr. Böszörményi István áldás mondásával végződött az ünnepség.

Az emléktábla szövege:

IN MEMORY OF THE REV. GEDEON ÁCS, MINISTER OF THE REFORMED CHURCH IN HUNGARY, CHAPLAIN TO LAJOS KOSSUTH, GOVERNOR OF HUNGARY, CONDUCTED THE FIRST HUNGARIAN REFORMED WORSHIP SERVICE IN AMERICA ON MARCH 14, 1852 IN THE CHAPEL OF THE OLD NORTH REFORMED CHURCH, FULTON AND WILLIAM STREETS, NEW YORK CITY. Erected by the Eastern Classis of the Calvin Synod Conference of the United Church of Christ at the Four Hundredth Anniversary of the Reformed Church in Hungary—1967.

Az emléktábla Bárdos Dávid, harmadik nemzedékbeli magyar művész alkotása.

Az emléktábla elhelyezésével kapcsolatos levelezést és intézkedést Bütösi János végezte. Az ünnepség programját Hamza András nyomtatta és ajándékozta.

A lelkes Ács-ünnepség kapocs amerikai egyházi vezetőink és az amerikai magyar reformátusok, az ó- és az újhaza, valamint a múlt és a jelen között.

Hisszük, hogy kezdeményezésünk folytatódik, s megterem annak gyümölcse: Ács Gedeon naplója teljes kiadása, hogy ez az elfelejtett hazafi, Ács Gedeon, elfoglalhassa őt megillető helyét a magyar történelemben, az irodalomtörténetben, egyházunk nagyjai között, a mostoha magyar élet panteonjában és a hűséges, emlékező magyar szívekben.

Vitéz Ferenc